

OMA TIIMI-käsikirja

OMA TIIMI - lastensuojelun sijaishuollon & lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuudessa olevalle lapselle ja nuorelle

Fanny Nortamo (2023)

Sisällys

1	OMA TIIMI Etelä-Pohjanmaalla	3
2	Systeminen työskentely OMA TIIMI:ssä	4
3	OMA TIIMI:n sitoutumista edellyttävät arvot	5
3.1	Osallisuus	5
4	Mallin kuvaus	7
5	Tavoitteen asettaminen	9
6	Tapaamisten toteutus	10
7	Työntekijästä johtuvat muutokset tiimin rakenteessa	11
8	Muut poikkeustilanteet tiimissä	12
8.1	Lapsen sijaishuolto- tai hoitopaikan muutos tai muutto toiselle paikkakunnalle	12
8.2	Osastojakso	12
8.3	Hatkaaminen	13
8.4	Muut kriisit	14
8.5	Suhteissa tapahtuvat muutokset	14
9	Tiimin lopettaminen	15
10	Tuki ja tutorointi mallin käyttöön	16
11	Linkit	18

1 OMA TIIMI Etelä-Pohjanmaalla

OMA TIIMI malli on luotu Etelä-Pohjanmaan osatoteutuksen Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla-hankkeen (MONNI) aikana yhteistyössä lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian lukuisten kehittämisen tiimien, Nuorten Foorumin sekä viimeisimmän OMA TIIMI -pilotin voimin. Mallin pilotin kohderyhmänä toimi lastensuojelun sijaishuollossa ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuudessa olevat lapset ja työntekijät. Malli on testattu, ja sen tulokset loivat luottamusta siihen, että työskentely toimii ja sitä kannattaa jatkaa.

Mallin tavoitteena on saada lapsen asioista vastaavat tahot keskustelemaan keskenään, vähentämään päällekkäistä työtä ja lisäämään keskinäistä ymmärrystä sekä selkeyttämään vastuunjakoa. Mallissa tavoitellaan yhteistyötä, jossa lapsi pääsee häntä koskevaan keskusteluun mukaan ja aidosti osalliseksi asiakkuuteensa. Tällä tavoin vahvistetaan lapsen toimijuutta, luottamusta arjessa vaikuttaviin tahoihin ja mahdollistetaan mielekästä ja oman näköistä elämää tulevaisuudessakin. Kokonaisuudessaan malli vahvistaa sijaishuollon ja lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä mahdollisesti muiden yhteistyökumppaneina toimivien tahojen toiminnan vaikuttavuutta.

Kehittämisen tiimeissä nousi kokemuksia siitä, etteivät hanketyön mallit jää pysyvään työhön eivätkä leviä työyhteisöissä, koska kiireen vuoksi on hankalaa sisäistää jatkuvasti uutta. Me kuulumme tämän tarpeena. Pyrimmekin siis kehittämään niin yksinkertaisen ja nykyistä työtä muistuttavan mallin, jotta se sulautuu arjen työhön ilman vaativaa oppimisprosessia. OMA TIIMI tähtää tekemään pientä hienosäätöä jo nyt käytössä oleviin työn tapoihin, jotta sen käyttöönotto olisi helppoa mahdollisimman monen toimijan työssä.

Hankkeen pilotin aikana tiimien työskentelyn tukena hyödynnettiin 3x10d Lastensuojelu -elämäntilannemittaria. Mittari on lomakepohjainen kysely, joka kartoittaa vastaajan tyytyväisyyttä keskeisiin elämänalueisiin ja saatuun tukeen. Kysely on suunnattu 14–25 v. nuorille. Mittaria voi käyttää ensimmäisellä tapaamisella tai jo ennen sitä tiimin tavoitteen kirkastamisen apuna. Mittarin koko potentiaali pääsee käyttöön, kun sitä käytetään säännöllisesti, seuraten vastauksien kehitystä tehtyihin toimiin verrattuna. Näin voidaan arvioida toimien ja tiimin vaikuttavuutta.

Seurannassa tulee huomioida muut mahdollisesti tuloksiin vaikuttavat muutokset arjessa tai elämässä.

3X10D® on Diakonia-ammattikorkeakoulun rekisteröimä tuotemerkki. Elämäntilannemittarin käytöstä voittoa tavoittelevassa toiminnassa toivotaan ilmoitettavan erikseen Diakonia-ammattikorkeakouluun.

Yhteyshenkilöt: asiantuntija Reija Paananen, reija.paananen@diak.fi tai Sakari Kainulainen, sakari.kainulainen@diak.fi

2 **Systeminen työskentely OMA TIIMI:ssä**

Systemisyys on ajattelutapa, jossa kiinnitetään huomiota eri tekijöiden/systemien välisiin vaikutussuhteisiin. Systemisessä ajattelussa syy-seuraussuhteet ovat kehämäisiä – kaikkien toiminta vaikuttaa kaikkeen. Muutoksen aikaansaaminen systeemeissä edellyttää, että jokainen tunnistaa ja ymmärtää oman vaikutuksensa systeemiin. Systeminen ajattelutapa rohkaisee työntekijöitä ottamaan lapsen ja perheen verkostoineen mukaan työskentelyyn ja vaihtoehtoisten, erilaisten näkökulmien /hypoteesien pohtimiseen.

Systemisyys on ajattelua ja toimintaa, jossa huomioidaan asioiden muodostama kokonaisuus ja yksittäisten seikkojen muuttuvat keskinäiset vaikutussuhteet. Systeminen työtapo tarkoittaa ihmisen elämäntilanteen kokonaisuudesta liikkeelle lähtevää työskentelytapaa; toimitaan yhdessä joustavasti, opitaan matkan varrella.

OMA TIIMIn työskentelyssä systemisyys näyttäytyy muun muassa suhteen luomisena lapseen sekä eri suhteiden (perhesuhteet, palvelut...) tarkasteluna, dialogin vahvistumisena, lupaa pyytävänä työotteena, hypoteesien tekemisenä sekä vahvuuksien paikantamisena ja positiivisena ratkaisujen etsimisenä yhdessä.

Lue lisää systemisyydestä: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>

3 OMA TIIMI:n sitoutumista edellyttävät arvot

OMA TIIMI:n kehittäjätapamisissa on määritetty työskentelylle ja mallille arvot, jotka ohjaavat toimintaa ja nojaavat systeemisen lastensuojelun periaatteisiin. Mallia käyttävien odotetaan tutustumaan arvoihin ja toimivan niiden ohjaamalla tavalla. On jokaisen tiimiläisen vastuulla vahvistaa arvoja toiminnallaan sekä puuttua toimintaan, joka ei ole arvojen mukaista.

OMA TIIMI on täysin **lapsilähtöinen** työmenetelmä. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen **vapaaehtoisuus** ja halukkuus työskennellä ja olla osa tiimiä on mallin perusta. Ilman lapsen suostumusta tiimiä ei voida muodostaa. Suostumus tulee olla aktiivista ja säilyä läpi työskentelyn. Työskentely tulee lopettaa, jos lapsen suostumus työskentelyyn lakkaa.

Suhteita arvostavalla toiminnalla vahvistamme luottamusta. Jokaisella tiimin jäsenellä on erilainen suhde lapseen sekä muihin paikallaolijoihin. Tunnistamme suhteet ja niiden arvon tiimissä. Arvostamme luotuja yhteyksiä, tuemme niiden jatkuvuutta, autamme mahdollisissa konfliktitilanteissa. Hyväksymme, että jokin taho voi olla lapselle läheisempi, kuin toinen. Lapsen henkilökohtaisesti jakamaa informaatiota ei jaeta ilman lapsen suostumusta koko tiimille.

Arvostamme jokaista paikalla olijaa. Jokaisella tiimin jäsenellä on asiantuntemusta, joka vie meitä kohti yhteistä tavoitetta. Myönnämme, kun emme tiedä. Kysymme, emme oleta. Kuulemme ja otamme todesta. Kunnioitamme toistemme aikaa, pyrimme pysymään sovitussa aikatauluissa. Kerromme avoimesti, millaiset resurssit mihinkin tehtävään meillä on ja jaamme tehtäviä tarvittaessa. Kunnioitamme jokaisen omaa tapaa osallistua työskentelyyn. Annamme tilaa ja mahdollisuuden osallistua työskentelyyn etänä, poissa olevana, muutoin kuin sanallisen viestinnän keinoin ja tilassa paikan valiten.

3.1 Osallisuus

Lapsen osallisuuden vahvistaminen on koko OMA TIIMI:n päätavoite. Osallisuudella on merkittäviä hyvinvointivaikutuksia, todetaan Pesäpuu ry:n Nuorten Osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa [-raportissa](#).

Jotta lapsi voisi kokea voivansa vaikuttaa arkeen, palveluihin ja tulevaisuuteen, on hänen osallisuuttansa, yhdenvertaisuutta ja ainutlaatuisuuttaan tuettava työskentelyssä. Olemme MONNI-hankkeen

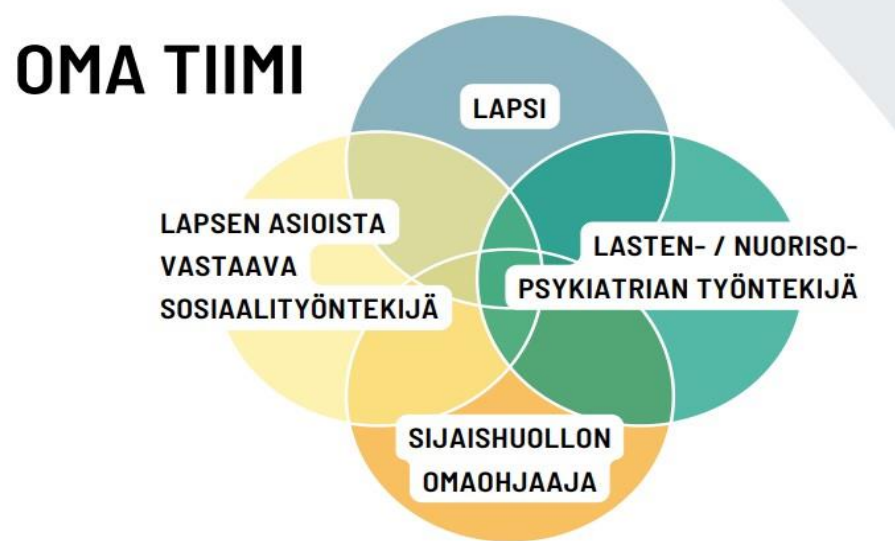
pilotin aikana kuulleet nuoria, jotka ovat asuneet tai asuvat sijaishuollossa, monialaiseen työskentelyyn liittyen. Kokemus kuulemattomuudesta ja ”jalkoihin jäännistä” oli yhteinen. Monialaisessa työskentelyssä tulee tiedostaa valta, jota yhteistyötahot omaavat suhteessa lapseen ja tätä valtaa pyrkiä jakamaan tavoilla, jotka eivät kuitenkaan kuormita lasta tai aseta häntä tilanteisiin, jossa hänellä olisi ikätasoonsa nähden liian suuri vastuu olennaisesti kasvuun ja kehitykseen liittyvistä valinnoista.

Ensimmäinen askel vallan jaossa, on jokaisen lähtökohtien tiedostaminen, ja pyrkimys yhteiselle maaperälle. Tämä voi alkaa siitä, onko osallistujilla tarpeita, joita ei ole tyydytetty. Esimerkiksi nälkäisenä tai väsyneenä on hankala osallistua työskentelyyn samalta lähtöviivalta, kuin hyvin syöneet ja nukkuneet osallistujat. Valtaa voi siis jakaa järjestämällä naposteltavaa, juotavaa ja viihtyisän paikan osallistua tapaamiseen.

Toinen askel vallan jakamisessa on tiedon jako. Jaamme ajantasaista, oikeaa ja rehellistä tietoa. Kerromme syitä ja seurauksia. Käytämme kieltä, joka on saavutettavaa, varmistamme molemminpuolisen ymmärryksen kysymällä ja keskustelemalla.

Kolmantena tiedostamme, että tekemämme työ vaikuttaa suurella tavalla kokonaisuun elämiin ja niiden suuntaan. Tiedostamme siis, kenelle ja mitä varten työtä teemme. Annamme tilaa oman näköisen elämän suunnittelulle ja polkujen kulkemiselle, jotka omasta mielestämme saattaisivat olla kiertoreittejä.

4 Mallin kuvaus

Mallissa kerätään kaikki lapsen elämään vaikuttavat tahot yhteen. Alkuperäisen mallin mukaan nämä olisivat sijaishuoltopaikan työntekijä, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, lapsi itse ja hoitokontaktin työntekijä. Lapsen halutessa myös tukihenkilö on tervetullut tiimiin. Mallia kehittäessä tiimit ottivat itsenäisesti muita vaikuttavia tahoja mukaan työskentelyyn. Mukana on ollut mm. huoltajia ja koulun edustajia. Jokaiselle mukana olevalle taholle on määritettävä tarkoitus ja vaikutus olla mukana.

Mallissa lapsi on tiimin aktiivinen ja tärkein jäsen. Hänen osallisuutensa ja mahdollisuus vaikuttaa tiimin tavoitteeseen, päätöksentekoon ja jatkoon tulee varmistaa.

Tärkeintä kuitenkin on lapsen suostumus mukanaolijoiden läsnäoloon. Jos mahdollista, lapselle tulee antaa sananvaltaa, kuka työntekijä kustakin tahosta on mukana. Esimerkiksi sijaishuoltopaikan aikuisista ei tulisi automaattisesti valikoida omaohjaajaa työskentelyyn, vaan selvittää lapsen mielipide turvallisesta aikuisesta ja antaa mahdollisuus valita tämä tiimin jäseneksi. OMA TIIMI on aina lapselle vapaaehtoinen toimintamalli, ilman lapsen suostumusta tiimiä ei voida muodostaa.

Ennen OMA TIIMIä

- lapsen informointi (video, esite)
- huoltajan informointi
- mukaan lähtevien yhteistyöohjelmien informointi
- suostumuksen varmistaminen

OMA TIIMIin valmistautuminen

- Mietitään yhdessä lapsen kanssa, mitä asiaa käsitellään / työsteetään. Tukena voi olla lastensuojelun 3X100[®]-elämäntilannemittari-lomake.
- Kerrotaan tapaamisen kulusta ja asian käsittelyn etenemisestä.

OMA TIIMI käynnistyy, 1. tapaaminen

- Pelisäännöt ja turvallisemman tilan periaatteet – sovitaan ja sitoudutaan.
- Konkretisoidaan lapsen ja tiimin kanssa yhdessä luodut arvot.
- Edeetään OMA TIIMissä sovitulla tavalla lapsen asettaman tavoitteen mukaisesti.

OMA TIIMI -työskentelyä

- Kokoonnutaan sovitulla tavalla 1 x / kk.
- Huomioidaan lapsen tilanteessa tapahtuvat muutokset tai työntekejävaihdokset.
- Prosessiin sitoutuminen edellyttää jatkuvaa tahtoa ja sitoutumista.
- Työskentelyn edetessä lapsi arvioi omaa hyvinvointiaan esim. 3X100[®]-elämäntilannemittari-lomaketta hyödyntäen.

OMA TIIMIin päätyminen

- Lapsi voi halutessaan päättää OMA TIIMIin.
- OMA TIIMI voi loppua, kun asiakkuus esim. lasten- / nuorisopsykiatrialla loppuu.
- OMA TIIMI päätetään asteittain ja sovitusti.

Edellisellä sivulla on kuvattu OMA TIIMI:n eteneminen. Aloitteen tiimin kokoamiseksi voi tehdä kuka vain lapsen lähiverkostosta. Mikäli lapsi itse ehdottaa mallin käyttöönottoa, tulisi toive kuulla ja siihen vastata mahdollisimman nopealla aikataululla. Jos lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, vaatii työtavan hyödyntäminen myös huoltajien suullisen suostumuksen.

Ennen ensimmäistä OMA TIIMI:ä Kysy ja keskustele lapsen kanssa hänen arkeensa vaikuttavista tahoista, ehdota yhteistyön mahdollisuutta. Pohdi ja keskustele lapsen kanssa tavoitteesta, jonka lapsi haluaisi saavuttaa työskentelyllä. Voit käyttää apuna 3X10D Lastensuojelu -elämäntilannemittaria, ks. 3x10d kohta.

Kartoita keskeisimmät tahot ja heidän mahdollisuutensa osallistua työskentelyyn. Tutustu yhdessä työyhteisösi sekä lapsen kanssa materiaaleihin ja malliin. Tutustumisen tueksi on luotu esite, video sekä tämä käsikirja, kaikki materiaali on koostettu Innokylään. Ota tarvittaessa yhteyttä tutoreihin, ks. käsikirjan sivut 16–17.

5 Tavoitteen asettaminen

Tiimi perustetaan lapsen asettaman elämäntilannetta kohentavan tavoitteen toteuttamiseksi. Tavoitteen asettamisessa voi työntekijä avustaa ja ehdottaa, mutta lopullinen päätös tavoitteesta on oltava lapsen. Tiimin alkaessa pohditaan yhdessä toimia, joita täytyy tehdä tavoitteen saavuttamiseksi. Tiimin aikana tavoitteet voivat muuttua tai niitä voi tulla lisää. Nuorilta saadun palautteen perusteella painotamme kannustuksen ja kehityksen huomioinnin merkitystä. Jo pienet askeleet kohti suurempaa tavoitetta, ovat tunnustuksen arvoisia. Kannustusta ja kehuja tarvitaan myös silloin, kuin on otettu askelia taaksepäin.

OMA TIIMI-kokeilussa lasten/nuorten asettamia tavoitteita oli esim. lastensuojelulaitoksesta kotiutuminen syntymäperheen luokse, peruskoulun loppuun saattaminen ja itsenäistyminen. Muita pienempiä tavoitteita näiden tiimien sisällä oli lupa yökyläillä kumppanin luona, pidempi jakso kotiharjoittelua, vähäisemmät poissaolomerkinnät koulusta, psyykkisen hyvinvoinnin lisääminen sekä tunteiden hallinnan ja tunnistamisen oppiminen.

On hyvä muistaa, että lapsen tavoitteet ovat yhteisiä tavoitteitamme. Yllä mainittujen tavoitteiden sisään mahtuu myös monta ammattilaisten ja huoltajien toivetta, tavoitetta, oppia ja onnistumista. Tarkoituksena onkin löytää lasta motivoiva tavoite ja työskennellä sitä kohti kasvua, kehitystä, osallisuutta tukevia keinoja käyttäen.

6 Tapaamisten toteutus

OMA TIIMI tapaa n. kerran kuukaudessa. Palautteiden perusteella suosittelemme ensisijaisesti kasvokkaisia tapaamisia, joissa tiimin jäsenet olisivat fyysisesti läsnä etenkin tiimin ensimmäisissä tapaamisissa. Pilotin aikana oli järjestetty myös hybridi- ja etätapaamisia, joista palaute on ollut vaihtelevaa kaikkien toimijoiden osalta. Etätapaaminen oli helpottanut tapaamisten aikataulutusta, koska matkustukseen ei tarvinnut varata aikaa. Etätapaamiset kuitenkin hankaloittivat puhujien tunnistamista ja siten vastuujakojen hahmottamista. Tätä pyrittiin helpottamaan puheenjohtajan määrittämisellä ja selkeällä puheenvuorojen jaolla, jotta varmistettaisiin kaikkien saavan äänensä kuuluviin. Kehonkielen tulkinta ja keskittyminen hankaloitui myös etätapaamisissa, ja puheen merkitys korostui. Tästä päätelmänä siis, että vaihtoehtoiset kommunikaatiotavat, kuten kuvallinen ilmaisu korkein tai piirroksin karsiutuu ja sujuvasti puhetta tuottavien osallistujien valta korostuu, eikä voida varmistaa lapsen osallisuuden ja toimijuuden kokonaisvaltaista toteutumista.

Hybridimalli oli mahdollistanut osallistumisen osalle yhteistyökumppaneista, joita ei olisi muuten saatu mukaan tapaamiseen. Hybridissä tulee muistaa etänä olevien aktiivinen osallistaminen ja kuuleminen osana yhteistä keskustelua.

Positiivista palautetta fyysisesti paikan päällä järjestetyistä tapaamisista tuli paljon. Eri tahojen toimijat pääsivät tutustumaan toisiinsa, syventämään suhdetta lapsen kanssa ja keskustelun käyminen oli luontevaa. Nuori kertoi palautteessa pitävänsä live-tapaamisista, sillä matkustukseen varattuna aikana pystyi valmistautua tapaamiseen, ja kotimatalla taas purkaa tapaamista sekä rentoutua.

7 Työntekijästä johtuvat muutokset tiimin rakenteessa

Tässä kappaleessa käsitellään työntekijävaihdoksia poissaolon tai työtehtävän/-paikan muuttumisen johdosta. Avainsanat vaihtojen onnistumiseen ovat perehdytys ja turvallisuus.

Yksikön (sijaishuolto paikka, psykiatria, sosiaalitoimi) esihenkilö on vastuussa uuden työntekijän perehdyttämisestä ja täten vastuussa myös omasta tietopohjastaan OMA TIIMI:ä koskien. Esihenkilön tehtävä on malliin perehdyttäminen, kannustus ja tarvittavan tuen ja ajan tarjoaminen työskentelyyn. Tueksi voi tarjota tutorointia, infoa tai valmennusta Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen kautta hankekauden aikana. Esihenkilöltä odotetaan tapaamisen järjestämistä, jossa hän sekä vanha ja uusi työntekijä käyvät mallia ja tehtyä työtä läpi.

Kun työntekijä vaihtuu tai jää pidemmälle poissaololle tehtävästään, sovelletaan mahdollisuuksien mukaan saattaen vaihtoen - mallia. Uusi työntekijä tapaa ja tutustuu lapseen niin, että vanha työntekijä on paikalla, mikäli suhde on ollut hyvä. Harkintaa tulee käyttää tilanteissa, joissa työntekijä vaihtuu lapsen tai perheen pyynnöstä. Uusi työntekijä tutustuu kirjauksiin ja vanha työntekijä pitää huolen, että kirjaukset ovat ajantasaiset, edustavat kaikkia tiimissä esitettyjä näkökulmia, vastuujakoja sekä ratkaisuehdotuksia ja tuovat erityisesti lapsen mielipiteen sekä tavoitteen esille. Vanhan työntekijän vastuulla on tutustuttaa uusi työntekijä tiimin luonteeseen, tavoitteeseen ja yhdessä sovittuihin sekä hyväksi todettuihin käytäntöihin.

Mallin mukaan on pidettävä yksi OMA TIIMI -tapaaminen, jossa vanha ja uusi työntekijä ovat molemmat paikalla ja mahdollisuuksien mukaan uusi työntekijä osallistuisi työskentelyyn käytännön kautta tiimin dynamiikkaa oppien.

Tapauksissa, jossa käytetään sijaista, on käytettävä myös harkintaa ja kuultava lasta. Ensisijaisesti lapselle täytyy antaa mahdollisuus luottaa siihen, että tiimi kokoontuu säännöllisin väliajoin sovitusti. Lapsen mielipide tulee selvittää sijaisen liittymisestä tiimiin. Vaihtoehtoja sijaisuuden ajalle ovat sijaisen tiimiin liittyminen, tiimissä kirjaajan/kuuntelijan roolissa oleminen sekä sijaisen poissaolo. Tiimi voi jäädä myös tauolle lapsen toiveesta sijaisuuden ajaksi. Tauolle jääminen tulee tehdä suunnitelmallisesti, tauon kestosta ja seuraavasta tapaamisajasta sopien.

8 Muut poikkeustilanteet tiimissä

8.1 Lapsen sijaishuolto- tai hoitopaikan muutos tai muutto toiselle paikkakunnalle

Selvitä lapsen mielipide ja suostumus OMA TIIMI:n jatkosta. Tarjoa tarvittaessa taukoa työskentelystä.

Kun uusi sijaishuoltopaikka on samalla hyvinvointialueella, OMA TIIMI jatkaa lapsen suostumuksella toimintaa. Sosiaalityöntekijä varmistaa saattaen vaihdon mallin ja ohjeistaa sijaishuoltopaikkojen työntekijöitä toivottavasta tavasta toimia, ks. ed. kappale.

Kun uusi sijaishuoltopaikka ei ole samalla hyvinvointialueella, sosiaalityöntekijä välittää tiedon OMA TIIMI:stä uudelle sijaishuoltopaikalle ja hoitavalle taholle (jos muuttuu myös). Tässä on huomioitava uuden alueen kannustus tiimin jatkamiseen ja kuvaus tiimin tuomista hyödyistä asiakkuuteen sekä asetetun tavoitteen vahvistaminen. Sosiaalityöntekijä on viimekädessä vastuussa tiimin yhteistyötahojen kokoamisesta ja organisoinnista. Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen aikana suosittelemme tutorointia, infoa tai valmennusta tueksi. Hankkeen yhteyshenkilöiden yhteystiedot löydät käsikirjan lopusta.

Kun lapsen hoito siirtyy toiselle hyvinvointialueelle, sovelletaan samaa ohjetta, kuin sijaishuoltopaikan muutoksessa toiselle hyvinvointialueelle.

Kun lapsi siirtyy lastenpsykiatrialta nuorisopsykiatrialle tai muulle psykiatrisen poliklinikalle, sovelletaan työntekijävaihdojen ohjetta.

8.2 Osastojakso

Kun lapsi/nuori käy osastojakson muussa sijaishuoltopaikassa tai psykiatrisessa sairaalassa, ja tarkoitus on palata entiseen sijaishuoltopaikkaan, OMA TIIMI jatkaa lapsen voinnin ehdoin työskentelyä. Uudelta osastolta liittyy tiimiin mukaan työntekijä lapsen luvalla, muutoin tiimin rakenne pysyy samana. OMA TIIMI -tapaaminen voidaan yhdistää hoitoneuvotteluun ja tarvittaessa toteuttaa etä- tai hybriditilaisuutena. Tällä tavoin vahvistetaan jatkuvuutta, ja sitä kautta luottamusta tulevaan. Tapaamisten tavoitteena on myös, että lapsi saa kokemuksen siitä, että häntä odotetaan takaisin ja hän on työntekijöiden

ajatuksissa läsnä poissaolonsa aikana. Tämä madaltaa myös kynnystä palata ja asettua takaisin alkuperäiseen sijaishuoltoonpaikkaan.

Mikäli osastojaksoa ennen tai sen aikana suunnitelmaksi muodostuu sijaishuoltoonpaikan muutos, sovelletaan sijaishuoltoonpaikan muutos -ohjetta.

8.3 Hatkaaminen

Kun lapsi poistuu luvatta sijaishuoltoonpaikasta tai jättää palaamatta sinne sovitusti, toimitaan tiimissä seuraavan ohjeen mukaisesti.

Kannustamme jokaista työntekijää tutustumaan hatkaamiseen ilmiönä. OMA TIIMI:n alkaessa yhdeksi puheenaiheeksi tutustumisen aikana voi ottaa hatkaamisen ja yhdessä toimintasuunnitelman luomisen hatkan ehkäisemiseksi, hatkan aikana toimimiseksi ja hatkalta palautumisen ajaksi. Tähän apuna voi käyttää Pesäpuu ry:n Haastekisan ratkaisuehdotuksia, joissa nuoret ovat itse ideoineet ratkaisuja hatkaamiseen.

Hatkaa koskeva ohjeistus on luotu yhteistyössä Pesäpuu ry:n Hatkassa – sijaishuoltoonpaikasta luvatta poistuminen ja sinne palaamatta jättäminen -hankeen kanssa. Hankkeen luoma tilannekuva ilmiöstä liitetään materiaaleihin sen valmistuttua.

Lyhyen poissaolon aikana, palaten siten, että voi osallistua seuraavaan tiimiin tulee seuraavan tiimin yhdeksi tavoitteeksi ottaa hatkan käsittely. Tavoitteena on reflektoida yhdessä hatkaan johtaneita syitä ja etsiä ratkaisuja niihin. Tässä huomioitavaa mahdollisuus, että hatkan syy saattaa löytyä tiimin sisäisistä suhteista. Muista varmistaa lapsen suostumus ja tiimin kokoonpano ennen kokoontumista.

Tiimissä käydään läpi lapsen suostumuksella hatkassa tapahtuneita asioita, esimerkiksi täytettyä hatkakertomusta apuna käyttäen. Tiimissä keskustellaan lääkäriä konsultoiden mahdollisen lääkityksen jatkoa, mikäli se on odottamattomasti keskeytynyt hatkan seurauksena. Keskusteluun on tärkeää luoda ratkaisukeskeinen ja positiivinen vire sekä ilmapiiri, jossa lapsi tuntee olonsa tervetulleeksi, takaisin odotetuksi ja välitetyksi.

Pidemmän poissaolon aikana tiimi kokoontuu seuraavana tiimille varattuna ajankohtana, vaikka lapsi ei pääsisi paikalle. Kutsu ja muistutus tiimin tapaamisesta tulee kuitenkin välittää lapselle ja kertoa hänen olevan tervetullut takaisin. Jos lapsi ei palaa tiimin tapaamiseen, pidetään tiimin

tapaamisen tavoitteena lapsen hyvinvoinnin varmistaminen hatkan aikana ja sieltä palatessa. Tiimin aikana sovitaan vastuujako, kuinka jokainen tiimiläinen tahollaan on yhteydessä nuoreen ja osoittaa välittävänsä sekä toivovansa paluuta. Psykiatrian työntekijän vastuulla on jo ennen tiimiä, sen aikana tai viimeistään sen jälkeen yhteistyössä lääkärin kanssa laatia suunnitelma mahdollisen lääkityksen ja muun psyykkisen hyvinvoinnin turvaamisesta sekä kommunikoinnista lapselle.

Kun hatkan tai sen aikana tapahtuneiden asioiden seurauksena lapsi muuttaa hetkellisesti tai pysyvästi toiseen paikkaan, on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä järjestämään yksi OMA TIIMI tapaaminen vanhalla kokoonpanolla jatkuvuuden turvaamiseksi. Tilanteessa sovelletaan sijaishuoltopaikan muutos tai Osastojakso -ohjetta muilta osin.

8.4 Muut kriisit

(esim. läheisen kuolema, väkivalta, päihteet, rikoksen uhriksi tai tekijäksi joutuminen)

Lapsen voinnista riippuen, saattaa olla hyvä pitää taukoa, jotta arkea voidaan rauhoittaa. Tilanteet, joissa tulee uusia tahoja lapsen arkeen mukaan, voivat olla raskaita. Ensisijaisesti tulee lapselle turvata rauha ja resurssi tutustua ja luoda suhdetta uusiin työntekijöihin ja palveluihin. Jos yhteisesti koetaan, että OMA TIIMI hyödyttäisi suhteen luomista ja yhteistyön vakiintumista ja tukisi lapsen hyvinvointia, voi tiimiä jatkaa ja uuden tahon kutsua mukaan joko kertaluonteisesti tai tiimin uudeksi jäseneksi. Uusia tahoja voi olla esimerkiksi RIKU:n (Rikosuhripäivystys) työntekijä, päihdetyöntekijät, nuorisotyöntekijä, seurakunta tai joku muu lapsen arkeen vaikuttava taho.

8.5 Suhteissa tapahtuvat muutokset

Koska OMA TIIMI perustuu lapsen aktiiviseen suostumukseen, turvallisuuteen, vapaaehtoisuuteen ja omaan motivaatioon, on suhteilla ja niissä tapahtuvilla muutoksilla suuri rooli. Lapsen lähiverkostosta ja suhteiden tilanteesta yhteistyötahoihin tulee kunkin yhteistyötahon yksilötyöskentelyssä olla perillä. Suhteiden tilanteiden ja syntyvien

tunteiden puheeksi ottaminen tulisi tehdä matalalla kynnyksellä ja etsiä ratkaisuja haasteisiin mahdollisimman nopealla aikataululla.

Tapauksissa, joissa lapsi kokee, ettei voi tilanteen selvityksen jälkeenkään jatkaa työskentelyä jonkin tahon tai henkilön kanssa, tulee keskustella tiimin kokoonpanosta tulevaisuudessa. On mahdollista poistaa tai vaihtaa henkilö tai asettaa taho tauolle tiimistä. Lapsen turvallisuus työskentelyssä tulee asettaa aina ensisijaiseksi. Esimerkiksi sijaishuoltopaikassa lapsen tulisi olla mahdollista valita ohjaaja, kenen kanssa työskentely olisi luontevinta. Muutokset voivat olla tilapäisiä tai pysyviä ja niissä voidaan soveltaa työntekijän vaihtuminen/sijainen -kohdan ohjeistusta.

9 Tiimin lopettaminen

Lapsella on aina mahdollisuus lopettaa työskentely ja tiimi. Lopettaminen voi tapahtua eri syistä: tavoite on voitu saavuttaa, tiimi ei palvele tavoitetta enää, työskentely ei ole jostain syystä onnistunut toivotulla tavalla, nuori itsenäistyy tai palaa syntymäperheen luokse, vaihtaa sijaishuoltopaikkaa ja haluaa päättää tiimin tai ei ole mahdollisuutta jatkaa työskentelyä.

Näissä tilanteissa tulee selvittää, miten mahdollisen hoitokontaktin jatko tai siirtymä turvataan. Kuinka monialaisuutta ja tiedonjakoa kaikkiin osapuoliin toteutetaan laadukkaasti, ajantasaisesti ja niin, että lapsella on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vaikuttaa arkeensa. Lasta tulee kuulla ja hänen ratkaisuehdotuksensa huomioida tulevaisuuden työskentelyssä. Tilanteissa, joissa tiimin tavoite on jäänyt täyttymättä ja se on edelleen ajankohtainen, tulee lapsen kanssa tehdä alustava suunnitelma tavoitteen eteen työskentelystä jatkossa. Suunnitelma on hyvä tehdä yhteistyössä muiden tahojen kanssa esimerkiksi viimeisen tiimin aikana, jotta tiedot yhteistyötahojen mahdollisuuksista, vastuualueista ja resursseista ovat paikkansapitävät ja suunnitelma todenmukainen, siten lapsi voi luottaa ja sitoutua siihen.

10 Tuki ja tutorointi mallin käyttöön

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeen (TSK) aikana OMA TIIMI:n käynnistämiseen ja ylläpitoon tarjotaan tukea. TSK-hanke järjestää infotilaisuuksia ja valmennuksia. Infotilaisuuksissa käydään läpi tiimin rakennetta, toimintaa ja aloittamista. Infot ovat suunnattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, joilla ei ole vielä kokemusta OMA TIIMI:stä. Valmennuksissa pureudutaan OMA TIIMI:n onnistumisiin ja haasteisiin teemoitellen. Ajantasaisen tapahtumakalenterin löydät Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen [verkkosivuilta](#).

MONNI-hankkeen aikana pilottiin osallistuneista asiantuntijoista viisi on lupautunut OMA TIIMI jatkokehittämiseen tutoreiksi. Tutorit ovat tavoitettavissa sähköpostin päästä ja vastaavat OMA TIIMI:ä koskeviin kysymyksiin matalalla kynnyksellä. Tutoreiksi ovat lupautuneet:

Johanna Lukkarila

psykologi

Lasten- ja nuorisopsykiatria

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

johanna.lukkarila@hyvaep.fi

Susanna Sumuvuori

sosiaalityöntekijä, YTM

Seinäjoen Sote-keskus

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

susanna.sumuvuori@hyvaep.fi

Marianne Mäkelä

ohjaaja, nepsy-valmentaja

ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti

Lastenkoti Villatossu

marianne.makela@villatossu.fi

Fanny Nortamo

asiantuntija

ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti

Nuorten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa

Tulevaisuuden sote-keskus hanke

fanny.nortamo@pesapuu.fi

Auli Romppanen

kehittämissuunnittelija

Tulevaisuuden sote-keskus hanke

auli.romppanen@hyvaep.fi

Loppusanat

Toivomme, että OMA TIIMI löytää paikkansa arjen työssä ja lasten elämässä. Pyrkimyksemme oli luoda mahdollisimman matalan kynnyksen malli ilman lähetteitä viimesijaisiin arjen ympäristöihin. Halusimme tehdä aikaa kohtaamisille, jotka tuottavat hyvinvointia ja osallisuutta. Ajattelemme, että investoimalla aikaa, saadaan säästöjä - niin inhimillisiä, kuin taloudellisiakin. Sitoutumalla OMA TIIMI -työskentelyyn annamme lapselle mahdollisuuden luottaa palveluihin ja niissä toimiviin aikuisiin. Vapautamme lapsen useiden tavoitteiden ja vastuiden taakasta, ja kuljemme yhdessä yhteistä tavoitetta kohti.

Kiitokset kaikille kehittämisessä ja pilotoinnissa mukana olleille ammattilaisille ja etenkin nuorille.

Te olette mahdollistaneet parempaa lapsuutta sijaishuollossa asuville lapsille.

11 Linkit

OMA TIIMI [Innokylässä](#)

Innokylässä [3X10D-lomake](#)

MONNI [Turvallisemman tilan periaatteet](#)

THL lisätietoa [systeemisestä toimintamallista](#)

OMA TIIMI [animaatio lapsille](#)

Pesäpuu ry:n [Nuorten Osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa.](#)

Pesäpuu ry:n [Lastensuojelun Sijaishuollon Haastekisa -raportti](#)

Pesäpuu ry:n [Nuorten Foorumin raportti OMA TIIMistä](#) (Seinäjoki 2022)

Pesäpuu ry:n [Hatkassa Suomessa Kohti kansallista tilannekuvaa lastensuojelun sijaishuollosta kadonneista lapsista -raportti](#)

Lukkarila, Johanna & Kangasluoma, Terhi (2022) Lapsen oma tiimi monialaisen yhteistyön ja lapsen osallisuuden vahvistajana teoksessa: [Kohti monialaista lastensuojelua hyvinvointialueilla](#). THL:n Työpäperi 52/2022

Lukkarila Johanna (2023) [Jokaisella lapsella tulisi olla OMA TIIMI!](#)

OMA TIIMI [Lääkärilehdessä](#)

Blogi [OMA TIIMI -toimintamalli kokemustaustaisen asiantuntijan silmin](#)